

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi

AİT 101

4.Ders

Bu ders içeriğinin basım, yayım ve satış hakları Yakın Doğu Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi'ne aittir. Bu ders içeriğinin bütün hakları saklıdır. İlgili kuruluştan izin almadan ders içeriğinin tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt veya başka şekillerde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

OSMANLI DEVLETİNDE YENİLİK (ISLAHAT) HAREKETLERİ

I. MEŞRUTİYET DÖNEMİ (1876-78)

Meşrutiyetin İlan Nedenleri:

- Genç Osmanlıların yürüttüğü faaliyetler
- Avrupalıların içi işlerine karışmasına engel olmak istenmesi.
- Azınlıklara haklar vererek onların devletten kopmalarına engel olmak istenmesi.
- İstanbul Konferansı'ndan lehte bir karar çıkarabilmek için.

Not: Meşrutiyet 23 Aralık 1876'da ilan edildi. 20 Mart 1877'de Meclis- i Mebusan toplandı. Meşrutiyet Avrupa'da beklenen ilgiyi görmedi.

I. Meşrutîye'in Getirdiği Yenilikler

- Halk dolaylı da olsa ilk kez padişahın yanında yönetime katılma hakkı elde etti.
- Osmanlı Devleti ilk kez anayasa ilan etti ve parlamenter sisteme geçti.
- Kanun-ı Esasi Türk tarihinin ilk anayasasıdır.
- Padişahın yetkileri meclisten daha üstün tutulmuş ve meclis danışma meclisi konumuna düşürülmüştür.

Kanun-ı Esasinin Esasları

- Yürütme görevi, padişah başkanlığında "Vekiller Heyeti"'ne aittir (Bakanlar Kurulu).
- Yasama yetkisi, " Ayan" ve " Mebusan Meclisi'ne" aittir.
- Seçimler 4 yılda bir yapılır.
- Ayan Meclisi üyeleri padişah tarafından atanır.
- Meclisi açma ve kapatma yetkisi padişaha aittir.

NOT : II. Abdülhamit, Doksan Üç Harbini bahane göstererek meclisi kapatmıştır.

İstibdat Dönemi

- Osmanlı İmparatorluğu'nda 1870 yılında Sultan Abdülaziz zamanından başlayarak Sultan II. Abdülhamit'in tüm saltanatı boyunca süren dönem.
- II. Meşrutiyet'in ilânı olan 23 Temmuz 1908'e kadar geçen 38 yıllık bu süre içinde Sultan II. Abdülhamit, siyasal ve kişisel hakları kısıtlamak ya da kaldırmak için yeni yasalar çıkartmadığı gibi, var olan ve bu hakları koruyan yasaları da yürürlükten kaldırtmadı.
- Ancak, özgürlükleri büyük ölçüde baskı altına aldı, Meclisi Mebusan'ın çalışmalarını durdurduktan sonra, ilk olarak basına sansür koydu. Yönetimiyle ilgili olarak olumlu yayın yapılması için çeşitli kaynakları kullandı.

İstibdat Dönemi

- Toplanma özgürlüğünü tümüyle yok etti. En ufak ziyaretleri bile kısıtladı. Kendi hükümdarlık iradesini, her çeşit hukuk kurallarının üstünde gördü ve öyle benimsetmeye çalıştı.
- Kendi hükümetinin dışında, Yıldız Sarayı'nda bir gölge hükümet kurdu. Bununla, devletin her girişimini denetim altına almaya çalıştı. Büyük bir hafiye örgütü ile iktidarını güvenceye kavuşturmak istedi.
- Hatta, bunlar için özel daireler oluşturdu. Bu dönemde sadaret (başbakanlık) makamı da tam yirmi altı kez değişikliğe uğradı.

İstibdat Dönemi

- Yine bu devirde, değişik anlamlara geliyor düşüncesiyle sansür, tertip, vatan, millet, hürriyet, grev, suikast, ihtilâl, anarşi, monarşi, sosyalizm, dinamit ve barut gibi sözcüklerle Makedonya, Trakya ve Girit gibi yerlerden söz edilmesi, yazılması yasaklandı.
- Bu yasaklara, Ziya Paşa, Namık Kemal ve Abdülhak Hâmit gibi yazarların yapıtlarının okunması da eklendi.
- Avrupa'ya eğitim için öğrenci gönderilmesi, Türk ve Müslüman çocukların İstanbul'daki yabancılara ait okullarda öğrenim görmeleri, Shakespeare, Racine ve Lamartin gibi batılı yazarların yapıtlarının okunması ve meslekî derneklerin kurulmaları yasaklandı.

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ

- Meşrutiyetin tekrara ilan edilmesi için İttihat ve Terakki Partisi öncülüğünde isyanlar çıkmıştır. Makedonya'da isyanların bastırılmaması üzerine II. Abdülhamit 23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'i ilan etti. Bu dönemde:
- İlk kez çok partili siyasî hayata geçilmiştir.
- Yeniden seçimler yapılmış ve meclis açılmıştır.

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ

- Meşrutiyet iç karışıklıklara neden olmuştur.
- (Bulgaristan bağımsızlığını ilan etmiş, Girit Yunanistan'a bağlanmış, Bosna- Hersek Avusturya tarafından ilhak edilmiş vs.)
- Halk İstanbul'da meşrutiyet yönetimine son verilmesi isteğiyle ayaklanmıştır. 31 Mart Vakası da denilen bu olayı, Selanik'ten gelen "Hareket Ordusu" bastırmıştır.
- Not: Bu isyan bastırıldıktan sonra Abdülhamit tahttan indirilmiş ve yerine V. Mehmet Reşat padişah olmuştur.

- **Kanun-ı Esasi'deki Değişiklikler**

- Hükümet yaptığı işlerden dolayı padişaha karşı değil, meclise karşı sorumlu hale getirilmiştir. Böylece meclisin hükümeti denetleyebilmesi sağlanmış ve padişahın yetkileri sınırlandırılmıştır.
- Meclisin padişahı değiştirebilme yetkisi kabul edilmiştir.

*NOT: II.Meşrutiyet dönemi I. Meşrutiyete göre daha demokratik olmasına rağmen, " 1913 Babı Ali Baskını" sonrası İttihat ve Terakki diktasına dönüşmüştür. Bu durumda Osmanlının yıkılmasını hızlandırmıştır.

Osmanlı Devletinde Fikir Akımları

Osmanlıcılık

- *Fransız İhtilali'nden sonra etkili olan milliyetçilik (ulusçuluk) düşüncesine karşı ortaya çıkmıştır.
- *"Din, dil, ırk farkı gözetmeksizin Osmanlı sınırları içinde yaşayan herkes Osmanlı vatandaşıdır" fikri esas alınmıştır.
- *Azınlıkların devlete bağlılığını artırarak Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünün korunması amaçlanmıştır. Bundan dolayı Mebusan Meclisi'nde azınlıklar da yer almıştır.
- *Genç Osmanlılar Cemiyeti tarafından savunulmuştur.
- *Ulusçuluk hareketlerinin güç kazanmasıyla beraber etkinliğini kaybetmiştir.
- *Balkan Savaşları, bu fikir akımının önemini yitirdiğinin en önemli göstergesidir.

Osmanlı Devletinde Fikir Akımları

İslamcılık (Ümmetçilik – Panislamizm)

- *Ülkenin bütünlüğünü korumak amacıyla "Hangi milletten olursa olsun bütün bütün"
- *Müslümanların halifenin etrafında toplanmasının gerekliliği" ilkesi esas alınmıştır.
- *II. Abdülhamit devrinde, I. Meşrutiyet'e son verilince uygulanmaya başlanmıştır.
- *Osmanlı dışındaki Müslüman toplumların sömürge durumundan kurtarılması amaçlanmıştır.
- *I. Dünya Savaşı'nda Arapların İngilizler'le işbirliği yapması, islamcılık düşüncesinin gereken etkiyi gösteremediğinin ve milliyetçiliğin önem kazandığının göstergesidir.

Osmanlı Devletinde Fikir Akımları

Türkçülük (Pantürkizm – Turancılık)

- *"Devlet ancak dili, dini, soyu ve ülkesi bir olan toplumla ayakta durabilir" düşüncesine dayanır.
- *Amaç, Türk birliğinin (Turancılık) kurulmasıdır.
- *II. Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından iç ve dış politikada uygulanmıştır.
- *Türkçülük, Yeni Türk Devleti'nin temel ideolojilerinden biri olmuştur.

Osmanlı Devletinde Fikir Akımları

Batıcılık

- *İlk olarak askeri alanda başlayan Batılılaşma hareketi, II. Meşrutiyet döneminde bir düşünce akımına dönüşmüştür.
- *Batıcılar, Osmanlı Devleti'nin ancak Avrupa tarzı kurumlarla yıkılmaktan kurtarılabilceğini savunmuşlardır.
- *Batıcılık, Yeni Türk Devleti'nin temel ideolojilerinden biri olmuştur.

Adem-i Merkeziyetçilik

- *Merkezi yönetimin bazı yetkilerinin yerel yönetimlere bırakılmasını savunmuştur.
- *Federatif bir yönetimin kurulmasını ileri sürmüştür.

